

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 22.

V Ljubljani, 10. avgusta 1898.

Letnik IV.

Prvi vseslovenski shod kršč.-so- cijalnih delavcev v Ljubljani.

Vsem slovenskim krščansko-so-
cijalnim delavcem po Kranjskem, Štajer-
skem, Koroškem in Primorskem naznanjamo,
da bo v nedeljo, dne 18. septembra
t. l. v Ljubljani prvi veliki vseslovenski
shod krščansko-socijalnih delavcev.

Kaj nas nagiba, da sklicujemo tak shod?

Letos praznuje naš ljubljani vladar svojo
petdesetletnico. Ko se vse veseli nje-
govega slavlja, ne smejo zaostati slovenski
delavci. Hvala Bogu! velikanska večina
njihova si je še ohranila zavest dolž-
nostij, ki jih ima do svojega cesarja, za-
vest hvaležnosti do njega, ki je porušil
ovire delavskim organizacijam, ki je v skrbi
za delavsko varstvo in zavarovanje vstvaril
že mnogo koristnih zakonov, ki je zadnji
čas tudi v političnem življenju dal mesto
delavskemu stanu. Zato bodi njegovega blago-
nosnega dela spominu v prvi vrsti posvečen
naš shod, — dokaz naše sinovske vdanosti
in ljubezni.

Vseslovenski shod sklicujemo, ker
je sedaj bolj kot kedaj treba, da javno prosve-
dujemo proti pogubnemu internacionalstvu,
ki se iz tujine zanaša med naše delavce in
da veličastno pokažemo, da v obrambi na-
rodnih pravic stoji slovenski krščanski delavec
vedno v prvih vrstah.

A še drugih razlogov imamo dovolj. Ža-
lostni, obupni prizori na vseh straneh! Kdo
z žalostjo ne opazuje, kako naglo propadajo
slovenski delavski stanovi sploh? Komu pač
niso znane žalostne razmere slovenskega
delavstva? Kako vsej tej nesreči pomagati?
Premišljajmo, posvetujmo se, delajmo najprej

sami, in Bog bo blagoslovil naše misli in
delo. To je gotovo: če bomo mi storili vse,
kar zahteva od nas krščanska pravičnost pa
krščanska ljubezen, bo tudi Bog storil vse,
česar nam je treba.

Za taka ponvetovanja so potrebni shodi.
In zato sklicujemo letos prvi vseslo-
venski shod krščansko-socijalnih
delavcev. Sobratje! Pridi na shod vsak,
kdor le more! Na tem shodu se bomo ozrli
po svetu ter si ogledali, kako si drugod
pomagajo delavci, v prvi vrsti krščansko-
socijalni delavci, potem pa hočemo preudariti,
kako si hočemo mi, vsi slovenski krščansko-
socijalni delavci, skupno pomagati.

Sobratje! Dosedaj smo napravljali le vsak
v svojem ožjem kraju delavske shode, sedaj
nas je pa že toliko povsod, kjer prebivajo
Slovenci, da lahko napravimo velik, veli-
časten vseslovenski delavski shod. Na tem
shodu si hočemo znova utrditi svoje pre-
pričanje, znova se naudusiti za misel
krščansko-socijalno.

Ob enem se bo tisti dan blagoslovila
naša zastava, zastava slovenskega krščansko-
socijalnega delavstva, zastava vse slovenske
krščansko-socijalne organizacije. Ta zastava
bo zanjepred vidna vez, ki nas bo vezala
in nas vodila v našem težkem boju!

Ker pa bo zastava skupna last vse
slovenske krščansko-socijalne organizacije,
zato vabimo ob enem vsa slovenska dru-
štva te organizacije in sploh vse prijatelje
slovenskega krščansko-socijalnega delavstva:
pridite k slavnosti blagoslovlje-
nja naše zastave!

Trdno smo prepričani, da s tem dnevom
naredimo velik, važen korak naprej proti
cilju, ki nam ga je zarisal z neizbrisnimi

črkami poglavar naše svete cerkve, papež
Leon XIII., v blagor in čast slovenskih de-
lavcev.

Opomba I. Vsa korespondenca, ki se tiče vseslo-
venskega delavskega shoda, se do pošilja glav-
nemu tajniku pod naslovom: Luka Smolnikar, stolni
vikar v Ljubljani.

Opomba II. Zastava je naročena; da se pa pokrijejo
obilni stroški zanjo, prosijo se vsi prijatelji krščansko-
socijalne organizacije blagotnih prispevkov, ki naj
se pošiljajo uredništvu »Glasnika«.

V Ljubljani, dne 10. avgusta 1898.

Dr. A. Gregorčič, dr. Jan. Ev. Krek, J. Žičkar,
zastopniki V. skupine.

1. Za Kranjsko:

Ivan Brus, Nikolaj Bernard, Dr. Jožef Debevec,
Ferd. Debeuc, Anton Finžgar, Jožef Gostinčar,
Jakob Gross, Franc Jaklič, Ivan Jakopič,
urednik »Glasnika«, Dr. Ivan Janežič, Franc
Jeraj, Janez Kalan, Franc Karlič, Anton
Koder, Mat. Konič, Valentin Krašovec, Anton
Lavrenčič, J. Lotrič, Ignacij Mercina, Jožef
Novak, Franc Oswald, Ivan Pliberšek, Karol
Pollak, Val. Pretnar, Peter Rozman, Tomaž
Rožnik, Jakob Rižnar, Jožef Sedmak, Janez
Sodar, Luka Smolnikar, August Šinkovec,
Andrej Škriba, Ivan Štefe, Kristof Wilman,
Henrik Zalesjak, Fran Ziller.

2. Za Koroško:

Valentin Podgorc, Avg. Križaj, Anton Rupnik.

3. Za Primorsko:

Ivan Dermastja, F. Hočevar, J. Knavs, Martin
Mars, V. Nučič, And. Furlan, Dr. Jos. Pavlica,
V. Škerk, Ivan Šinkovec.

4. Za Štajersko:

Peter Erjavec, Jakob Gselman, Fran Hrustel,
Jožef Kregar, J. M. Kržišnik, dr. Martin Matek,
Fran Ploč, Nikolaj Putrih, Martin Statinek,
Alojzij Sket, Fr. Sterbenk, Karol Tražnik.

LISTEK.

Idrijskemu delavskemu društvu na izletu v Črnem Vrhu.

Mračan je svet, po krvi vpije;
Hinavstvo, laž so zdaj maliki.
Prepad na levi, desni zije,
Kdo varen v borbi je veliki?

Vaš čoln po sredi morja plava
Ob njega bútajo valovi,
Ker križ njegova je zastava
Zato besné nad njim vetrovi.

Oj, le divjajte in besnite,
Saj besnost — Vaša je pravica.
A čolna nam ne razdrobite,
Dokler bo krepka nam desnica.

Ta boj je naše sveto delo:
Za ljudstva pravdo in za srečo
Ta boj bojujete veselo,
Sluteč nevarnost vam pretečo.

A kdor se trudi, pridno dela,
Počitek njemu se prileže;
Sicer se stré mu moč vesela
In cilja nikdar ne doseže.

Zato, kot ptica lahkokrila
Iz mesta vi ste poleteli,
Da tu bi srca se zvedrila,
Za novo delo se razvneli.

A najbolj domu tisti sluzi,
Ki ure ne gubi nobene:
Ki sladko in koristno družu
Da z lahka smoter svoj dožene.

Zato zabava ni jedina —
Ideja to je velikanska.
Da zre nas danes ta ledina,
Vzrok sveta misel je krščanska.

Zato le često izmetite
Kot lastaviček roj spomladi,
In glasno svetu oznanite
O zarji naši, naši nadi.

Doni veselo naj vam pesem,
Doni kot slavca ljubki glasi,
Buči pa, kadar čas je resen,
Kot grom po mestu in po vasi.

Zato vesel Vam dvigam čašo
Bog živi Vas in blagoslovi;
Bog živi vrlo družbo našo,
Ki jez bo trden dobi novi!

F. S. Finžgar.

V bolnišnici.

(Po V. Kosmaku I. T.)
(Konec.)

Berglar si je basal pipo in obrnivši se k
meni pravi: »Jaz ne morem videti takih šlev.
Razrežejo mu nevarno steklino in kriči, kakor
bi ga drli. Videl sem že rezati druge reči in
niso pri tem tako vpili. Taka baba, kot je
ta tam-le — — zastoj vsaka beseda!« »Kje
ste videli take reči?« vprašal sem. Berglar si
je našel pipo in se vsedel zložno na posteljo

O, to je le delavec!

V dnu duše razjezi nas vedno, kadar zró nekaterniki, ki so, ali bogatejši, ali pa si domnevajo, da so višji, na svoje revnejše bližnjike s prismojeno prevzetnostjo in govoričijo: »O, to je le delavec, čisto navaden človek, mož iz najnižje vrste človeške družbe! Če besedičijo tako plemenitashi, recimo kak baronček, grof ali kdo drugi, po kojega žilah se pretaka plava kri, in katerim je naklonila božja previdnost nekoliko več zemeljskih dobrin — a brez vsakih njihovih zaslug, — potem že se nekako opravičujemo tak napuh; češ, napačna vzgoja je kriva, da blebata tako neumnost modrokrvnik, ali pa mu lahko pripisujemo duševno omejenost. Če pa gledajo ljudje, ki so sami sinovi ljudstva, kateri so si pa nakopičili bogastva, kateri so dospeli do častnih služeb in mest, pozneje prezirljivo na bližnjika in hočejo na ta način kazati stanovsko razliko, moramo imenovati tako vedenje nenravno, ker nasprotuje krščanski ljubezni. Kdo ste pa vi bogataši, vi višji, katere je le božja previdnost spravila na malo višjo stopinjo, da se delate, kakor bi ne bili isto, kot so revni delavci? Odgovorite! Ali mar ni rojstvo, bolezen, smrt za vas in reveže popolnoma jednaka? ali je mar v vas vstvaril Bog višja bitja, ko se vendar ne gleda pred Gospodom veseljstva na to, kaj da je kdo? Pred Bogom je vse enakovredno: delavec, knez, dninar, plemenitaš, podložnik, mogočnej. Razlika je le v tem, da čaka one, ki se v življenju povzdignejo nekoliko višje, tem večja odgovornost, kako so uporabljali odvečno imetje, kako so spolnjevali svoje dolžnosti in kako so vršili dejanski ljubezen do bližnjega.

Vse, kar imajo višji na denarju, vplivu, znanju odveč, je po krščanskem naziranju od Boga v blagor trpečih posojeno dobro. Vsako izkoriščanje ljudstva in zatiranje revežev in če se godi to tudi pri utrgovanju zaslužka, je po krščanskem pravem zakonu greh, ki se prišteva vnebovpijočim. Če imenuje torej Lassalle novodobno-kapitalistično gospodarstvo in njega obogatitve »tujino«, je cerkvena morala že celih 18 stoletij sodila dosti strožje. In če prelamljajo ta pravni zakon »kristijani«, odirajoč in zatirajoč bližnjega prav po judovsko, potem nikakor ne spada krivda na krščanstvo, marveč na one krščene grešnike.

»O, to je le delavec!« Vse one, ki obračajo svoje oči na nižje sloje ljudstva in se odtegujejo njegovemu občevanju, razvedrilo in družabnemu razmerju radi »stanovske neenakosti« kolikor največ mogoče, bi mi

opozorili, če se še štulijo med katoličane, v njih lastno sramoto na zgled božjega Sina in njegove Matere, njegovega rednika, apostelnov in svetnikov. Kristus sam si je za-se izbral »delavski« stan in ni bil celo svoje življenje na strani velikašev, oblastnežev, gosposdujočih, bogatincev, temveč vedno pri trpečih revežih. »Smili se mi ljudstvo«, je rekel naš Odrešenik. In ozdravljaj, sitil, tolažil je množico in vspešno je učil potem, dočim ni iskal družčine Pilatove, Herodove, pohlepnihi Saducejev in prevzetnih, našopirjenih farizejev.

V čem pa naj bi bil neki delavec, reven, pošten mož delavskega stanu manj vreden nego »višji«? Ali je odvisna od denarja, od pomanjkljivega, površnega znanja, od stopnje v družbenem življenju ali od baronstva vrednost človekova? Čemu torej to povzdigovanje nad nižjimi vrstami ljudstva, borečimi se v življenju za življenje? Marsikateri preprosti delavec in mali obrtnik ima več strokovnega znanja v svoji glavi, kakor napihnen »višji«. Preprostega moža, kateri potrebuje vsak dan dosti več junaštva, krepke, odločne volje, da zamore pošteno preživiti sebe in svojo družino, zelo žali, če ga osebe »od stanu«, katere so ponajvečkrat same od revnih družin in dokončale morebiti le s pomočjo dobrotnikov svoje učenje, prezirljivo gledajo in se mu odtegujejo kot sebi »nejednakemu«. Marsikateri delavec zamenja potem s tako osebno zmoto stanovske osebe krščanstvo, začne dvomiti o krščanski ljubezni do bližnjega in se obrne konečno socijalno-demokratičnemu evangeliju, kojega zmoto on seveda ne pregleda.

Zlasti katoliški duhoven mora biti danes bolj kakor kedaj po zgledu Kristusovem ljudski prijatelj, svetovalec revežev in trpinov. Zato pa naj občuje z njimi, kar se da, kakor je to storil pred 18 stoletji njih največji uzor in kar tudi vedno povdarja v svojih okrožnicah sedanjí njegov vidni namestnik na zemlji, sv. oče Leon XIII. Iz tega stališča zamoremo tudi umeti velikanski upliv škofov kakor Kettelerja, Manninga; duhovnikov Don Boska, Mathiewa na stotisoče delavcev. Vsi so občevali z njimi, šli v njihova društva in njih zbirališča.

»O, to je le delavec!« Mi pa rečemo nasprotno: Pošten delavec zasluži stokrat več spoštovanja kakor pa bogati ljudski oderuh ali premeteni slepar, ki ima polno častnih naslovov ali pa mogočni nasladnež! Po tem se čemo tudi ravnati! Mi imamo zato najlepše zgled in največje dolžnosti, da se na ta način pokazemo v dejanju kot pravi, odkritosrčni prijatelji delavcev in ljudski možje. I. H.

Politika po svetu.

Knez Bismarek. »V soboto dne 30. julija je knez Bismarck na svojem gradu v Friedrichsruhe umrl.« Ta splošno nepričakovana novica je dala evropskemu časopisju neizmerno gradiva, s katerim so polnili zadnji teden predale svojih listov. »Glasnik« ne bo veliko pisal o pokojnem Bismarcku. Da je bil Bismarck nič manj kot 50 let najvplivnejši politik evropski, da je po dokončani francosko-nemški vojni posadil nemškemu cesarju Viljemu krono nemškega cesarstva na glavo, vse to vé slovensko delavstvo. Kot diplomat je imel veliko uspehov, a v sredstvih ni bil izbirljen. Posluževal se je najnepoštenjših sredstev, da je dosegel svoj namen. Pa take politike svet imenuje »slavne«. Z »mečem in ognjem« si je delal pot, da je izvršil svoje načrte. Bil je sovražnik Avstrije; leta 1866 je vsilil nesrečno vojsko, katero smo mi izgubili. Tudi veliko slovenskih sinov je tedaj krvavelo pri Kraljevem Gradcu na Českem. Tudi tega se zlasti starejši delavci dobro spominjate. Bil je največji zatiratelj nemških katolikov. Začeni nesrečni »Culturkampf« je zapiral brez pravega vzroka katoliške šole, duhovnike in redovnike; nekatere škofije so bile skoro brez duhovnikov. Toda ta boj je minul, Bismarcka ni več, a katoliška cerkev na Nemškem je izšla iz tega boja pomlajena, novo utrjena zmagovalka. Preganjal je Bismarck tudi socijalno demokracijo, in sicer dostikrat z nepoštenimi sredstvi. Njegov »socijalistovski zakon«, ki je bil namerjen, da zatire socijalno demokracijo na Nemškem, je slednjo le še utrdil. — Tako je bilo torej Bismarckovo delovanje. Slovenski delavci ne morejo imeti dobrih spominov na tega moža, kojega srce je bilo zakrknjeno za vse vzvišeno, lepo in blago. Kaj pa nemški narod? Saj ga nemški nacionalci raznih brv tako proslavljajo kot največjega sina nemškega naroda v tem stoletju. Mogoče, da lahko to trdi nemška buržoazija, a nemško ljudstvo sodi drugače. Bismarck je bil strupen sovražnik ljudske slobode, še zadnji čas svojega vladanja bi bil rad vzel nemškemu narodu splošno volilno pravico. Ni imel smisla za kulturne potrebe delavskega ljudstva; njegov ideal je bila dobro izurjena armada, s katero je ščitil prestol cesarjev, militarizem je bil tudi tisti bič, katerega je vihtel Bismarck pol stoletja nad hrbti nemških kmetov in delavcev. — In slednjič je mogočnik umrl in Bog je sodil njegovo dušo. Ljudstvo pa vstaja, ko legajo njega mučitelji v grob.

in zamahnil z roko, »sem, kje!? Saj sem vendar služil Radeckega! To je bil general! »Habt Acht! Präsentirt!« zaklical je stari in se zravnaval in prijel za čelo. »Ta bi bil izčistil Prusom zrak! Kadar je pred bitko rekel: »Fantje, sedaj nekoliko pomolimo!« in pa zapovedoval — ah! to je slo!«

»Daj mu Bog slavo večno!« rekel sem. »To ima, to ima!« pristavi navdušeno stari. »Tega je moral Bog povečicati. Kadar igram — »Radecki-marsch« na svoje orglje, vselej me oblijó solze, dasi sem star, siv dedec.«

»A kaj ste hoteli povedati?«

»Aha! No, ko je bilo po vojski, moral sem v bolnišnico. Bilo je tam bolnih in ranjenih, da je bilo groza. Usmiljene sestre niso mogle več same streči, zato smo jim morali mi vojaki pomagati. Počakajte, kje pa je bila ta bolnišnica? Na Tirolskem je bilo to, — toda, kako pa, eh — Neustiften — že vem, v Neustiftenu je bilo to.«

»A kaj?«

»Počakajte in ne pretrgajte me takoj! Kako pa morem vse najedenkrat povedati? Toliko je bilo ondi bolnih in ranjenih, da je bilo groza. To vam je bilo tožba in stokanja! Duhovnik je hodil neprenehoma iz jedne sobe v drugo, tolažil bolnike in delil svete zakramente. Vsak čas je kateri umrl. Položili so ga v rakev, peljali na pokopališče, vrgli v jamo, a rakev pripeljali nazaj, da bi drugega vanjo položili. — Tako, da ne pozabim svoje reči, ležal je tam tudi nek kirasir s Češkega, ime mu je bilo Karol. — Kak priimek je imel, tega ne vem več. Prosim vas, kdo si more tudi vse zapomniti? Človek pozna toliko ljudi na tem svetu — —!«

»Torej pripovedujte precej dalje!«

»No, saj smem vendar prižgati?« mrmral je stari in prižgal nalašč prav dolgo. »Ta Karol je imel grozno razsekano roko. Ubožec se je zvijal od bolečin, a ko so mu zdrav-

niki rekli, da mu odrežejo roko, sicer da umre, tresel se je po vsem životu. Toda tam ne poznajo šale. Zgrabili so ga in hajd na mizo z njim! Usmiljena sestra mu je hladila rane, brisala pot s čela in ga tolažila, toda vse zastaj; on je stokal, da je bilo človeku tesno pri srcu. Že so ga hoteli privezati k mizi, da bi se ne mogel premetavati, — kar začne tri zvoniti. Bil je namreč petek. Kirasir pogleda usmiljeno sestro in jo vpraša: »Kaj zvoni sedaj?«

»Tri«, odgovori sestra. »Danes je petek, veste, to uro je umrl Kristus za nas na križu. Prijatelj, bodite potrpežljivi in darujte mu bolečine!«

Vojaku so se utrnile solze. Vsedel se je, prijel z desno svojo razsekano levico, vzdignil jo in rekel ves ganjen: »Gospod Jezus Kristus, darujem Ti to bolno roko! Gospodje zdravniki, režite, držal bom mirno!« Začuden smo gledali. Zvonovi v mestu so zvonili,

Nаша organizacija.

Slavnost blagoslovljenja zastave

«Slovenske kršćansko-socijalne zveze» in vsopred vseslovenskega shoda kršč.-socijalnih delavcev. — V soboto, dne 17. septembra: Ob polu 8. uri zvečer sijajna bakljada po mestu z godbo, serenada presvetlemu gosp. knezoškofu in blagorodni kumici gospej Pollakovi. Po serenadi priredi na vrtu Virantove restavracije «Slov. kršćansko-socijalna zveza» večer na čast došlim gostom. — V nedeljo, dne 18. septembra: Ob 8. uri zjutraj zberó se društva na Turjaškem trgu pred »Katoliškim domom«, odkoder odkorakajo z godbo na čelu v nunsko cerkev. — Blagoslovljenje zastave, govor, sveta maša. — Obhod po mestu. — Slavnostno zborovanje v veliki dvorani »Katoliškega doma«. — Skupni obed pri »Virantu«. — Po obedu ogledovanje mesta. — Ob polu 4. uri popoldne na okrašenem Virantovem vrtu velika ljudska veselica v proslavo jubileja Njegovega Veličanstva cesarja s sodelovanjem raznih pevskih društev, godb prologom, slavnostnim govorom, šaljivo loterijo itd. — Vstop slavnih društev brezplačen. — Podrobni vsopred sledi. — Slavna društva se prosijo, da nemudoma naznani svojo udeležbo in točno zabeležijo število udeležencev in čas dohoda. Slavnostni odbor.

Zadružna organizacija. Naš migljej gledé združenja konsumnih in drugih društev v zadnjem »Glasniku« ni bil zaman, akoravno se naše želja še ni popolnem vresničila. Pozivu, naj se kar najpreje storé potrebni koraki v dosego tega namena, se je I. ljubljansko delavsko konsumno društvo rade volje odzvalo in nas povabilo na sestanek, pri katerem smo se definitivno in jasno dogovorili o nadaljnjih korakih. Iz hvaležnosti zato in pa vsled tega, ker je v sredini Kranjske, smo poverili temu društvu vodstvo te zadeve, dokler se kaj primernejega ne ustanovi. Naročali si bomo skupno razno blago, pred vsem pa žito, kar nam obeta mnogostranskih koristij. Seveda smo sklenili, da se hočemo v prvi vrsti ozirati na naše kmetijske zadruge, od katerih pričakujemo, da bodo v svojo in našo korist rade postregle našim konsumnim društvom ter osrednjemu društvu v Ljubljani poročale o svojem blagu in njega cenah. Le v vzajemnosti je moč. Bog daj temu zedinjenju svoj blagoslov, da bomo mogli po preteku nekaj časa s ponosom gledati na to poslopje zadružne organizacije, kateremu smo postavili temelj v jubilejnem letu našega modrega vladarja Franca Jožefa, očeta vseh avstrijskih stanov.

Socijalne zadeve.

Zavarovanje za starost in onemoglost delavcev. Sedaj, ko naš državni zbor spi in po svojem škandaloznem nastopu sanja o pangermanskih in panslavističnih strahovih, treba je, da delavci pričnemo resno misliti na samopomoč. Nujna potreba nam je misliti v prvi

doktorji rezali, usmiljenka pa molila. Ko je odzvonilo, odložil je doktor, ki je rezal, orodje in rekel drugim: »Zavežite!« in obrnivši se, utrnil si solzo. Videč, da sem to opazil, rekel mi je: »Kaj gledaš mene? Tam-le se čudi in uči se, kak mora biti vojak!«

Stari je pobesil glavo in pozabil kaditi. Čevljar je utihnil in delavec, ki je imel mrzlico, se je prekrizal in jel moliti. Meni je bilo, ko bi angelj miru šel po bolnišnici.

O sveta vera! Kaj bi bili mi sinovi prahu brez tebe? Ti si jasna luna, ki razganja temoto in sveti potrtemu popotniku na ozkej stezi!

A ti, dragi bralec, vzemi si za vzgled onega vojaka, daruj Bogu vse krize in bolesi svoje! S tem se resiš vseh muk peklenskih in si zaslužiš večno srečo.

vrsti na to, kako zasnovati zavarovalnico za starost in onemoglost delavcev. Misel na stara leta tere gotovo vsacega delavca najbolj. — Dokler je človek mlad in še pri močeh, se vze se kako prerije pošteno, ne da bi moral prositi in živeti ob milosti drugih ljudij. Toda kadar delavca zapusté telesne moči, ko omaga pod težko butaro dela in skrbi, morda preje kakor bi bilo pri normalnih razmerah pričakovati, tedaj nastopi zanj še-le prava nadloga. Delodajalec ga odpusti iz dela brez vsake podpore ali odškodnine. Ob svojem malem zaslužku si ni mogel ničesar prihraniti za starost vkljub temu, da je slabo živel in je boljša živila poznal morda komaj le po imenu. Ne kaže drugače, kakor prijeti za berasko palico in prosjačiti kruha od hiše do hiše. Da se zabrani to zanaprej, je nujna potreba, da pričnemo delavci prav resno misliti na samosvojo pomoč in skušamo z lastnimi močmi zasnovati vseslovensko zavarovalnico za starost in onemoglost delavcev. S tem činom bi neizmerno olajšali delavstvu skrbi, ki jih ima pri pogledu na stara leta. Res je, da delavci dandanes, posebno nekaterih strok, zelo malo zaslužijo, tako da komaj živé. Res je pa tudi, da se vkljub majhnemu zaslužku na leto izda marsikaj za morda nepotrebne ali pa celo škodljive stvari. Mogoče je toraj pri dobro urejenem delavčevem gospodarstvu vplačati in vtrpeti mali tedenski znesek, katerega bi plačeval v to blagajno in si s tem zagotovil za starost oziroma onemoglost pošteno penzijo. Ako pomislimo, kolike svote denarja naberó socijalno-demokratski voditelji od delavcev in to največ od revnih delavcev, samo v agitacijske namene, od česar delavci nimajo prav nobene koristi, smemo pač upati, da bomo tudi krščanski socijalci pokazali vsaj nekaj požrtvovalnosti v svojo lastno korist. Od države in dežele ne smemo pričakovati ničesar. Tam nimajo časa misliti na socijalno reformo. Zato si moramo v okviru zakona in naših pravic pomagati sami. Dne 18. septembra bode v Ljubljani veliki vseslovenski krščansko-socijalni delavski shod. Ta shod naj sklene resolucijo, v kateri se pozivljejo vsi slovenski krščansko-socijalni delavci, da si ustanové zavarovalnico za starost in onemoglost. Z vresničenjem te misli bomo krščanski socijalci pokazali, koliko nam je na srcu naš trpeči delavski stan. Pokazali bomo svetu tudi, da le krščanski socijalci hočemo v resnici pomagati delavcem, in da imamo tudi nesebično voljo storiti vse, kar koli more kaj koristiti. Z lastno močjo smo zasnovali lepo število konsumnih društev. Z lastno močjo smo si ustanovili v Ljubljani delavsko stavbinsko društvo, katero že stavi delavske hiše. Z lastno močjo in pomočjo božjo hočemo zasnovati tudi prepotrebno zavarovalnico za starost. Z lastnimi silami in močmi skušali bomo nadalje snovati tudi samostojna delavska podjetja, v katerih bodo delavci sami gospodarji in bodo sami vživali trud svojega dela. Na ta način skušali bomo krščanski socijalci povzdigniti delavski stan. Ob enem bomo pa tudi zapeljanim socijalnim demokratom pokazali, da so na napačni poti; da se pa vse to doseže, potreba je vstrajnega in požrtvovalnega delovanja, katerega naj bi se poprijeli vsi javnega delovanja zmožni delavci in njihovi prijatelji. Sobratje, skušajmo, da si kakor naglo mogoče zasnujemo zavarovalnico za starost in onemoglost! Dolžnost naša je, da se ganemo in v skupnem delu proslavimo svoj stan, svojo domovino in svoj narod! Temu skupnemu delu dal bode gotovo tudi Stvarnik naš svoj blagoslov. Zato naprej!

Moški delavnik. Švicarski delavski urad (Arbeitersekretariat) je sestavil, koliko časa delajo po raznih državah moški delavci. Iz tega posnemamo nastopne važnejše podatke: 1. Severna Amerika. Pri vseh vladnih delih je v vseh zveznih državah v veljavi osemurno delo. V Kaliforniji in Idaho velja to tudi za občinska dela. Tudi drugi delavci imajo — vzlasti v Illinoisu, Indiani, Missouri, New-York-u, Ohio, Pennsylvaniji, Wisconsinu in Wyomingu — navadno osemurni delavnik. Zakoni so pa v tem oziru v posameznih državah različni. Connecticut ima zakon, da osem ur dela velja za dnino. V Floridi je postavna dnina — 10 ur. V Georgiji je prepovedano delati po več nego po 66 ur na teden, v New Jersey-u pa po 55 ur. V Mainu je 10 urni delavnik. Če kdo zahteva več dela in ga ne plača posebej, se kaznuje. V Wyomingu je postavni osemurni delavnik določen za rudnike, v Ohio in Pennsylvaniji pa za vse obrtne delavce. Za peke in železničarje je določeno v New-Yorku deseturno dnevno delo. Torej vidimo, da se po večjem suče v severni Ameriki delavnik med 10 in 8 urami. In vendar kapitalisti ne ubožavajo. Pristaviti pa moramo, da navedena določila ne veljajo za posle in poljedelske delavce. Ti so v postavah naravnost izvzeti. 2. Avstralija je druga dežela, ki z ozirom na delavnik najbolj skrbi za delavce. Postav sicer nima, toda navada je, da odrastli delajo v zapadni Avstraliji po 9 ur na dan (cestni delavci po 8 ur), v južni pa vsi izučeni delavci le po 8 ur. Splošno je v navadi, da se ob sobotah dela samo pol dneva. Če se hoče nedelja ohraniti počitku in posvečevanju, je nujno potrebno, da dobi delavec v soboto čas, da si nakupi potrebnih stvari, da kaj popravi v stanovanju itd. — Tudi v Novi Zelandiji je že dolgo časa osemurni delavnik v navadi. V Queenslandu je določeno, da pri državnih železnicah tedensko delo ne sme presegati 48 ur. Avstralskim delavcem so najbolj pomagala strokovna društva, toda povdarjamo, da ta društva s socijalno demokracijo nimajo nobene zveze. 3. V Vzhodni Indiji je v predilnicah določeno 11 urno delo. Med tem delom imajo moški po pol, ženske po poldrugo uro odihljej. 4. Na Nemškem ni splošnih postav, ki bi določevale delavnik. Samo za taka podjetja, ki so zdravju in življenju nevarna, so posebni zakoni. Tako n. pr. tam, kjer izdelujejo ogledala, ne sme trajati delo od oktobra do maja več nego 8 ur na dan, od maja do oktobra pa ne več nego po 6 ur. V tvornicah, kjer se izdeluje ali rabi svinec, se ne sme med 14 urami dlje nego 12 ur delati. Za pekovski obrt so tudi posebna določila. Pri rudnikih je najbolj v navadi 10 urno delo; izvoz in uvoz je v to dobro vračunjen. 5. Na Angleškem se v državnih podjetjih dela po 8 ur na dan; tudi pri pošti velja 8 urni delavnik. Pri železnicah se smejo delavci, ki sodijo, da morajo predolgo delati, pritožiti pri trgovskem ministerstvu. To preišče zadevo in ukaže železniškemu podjetju pod kaznijo, da se mora delavnik skrajšati. Na ladijah sme jeden kurjač pokuriti na dan k večjemu tri tone premoga, v vročih krajih pa le po dve in pol. 6. V Belgiji določajo zakoni samo za ženske in otroke najvišji delavnik. Drugod je v navadi 10—12 urno delo. Vendar so zadnji čas v nekaterih večjih podjetjih jeli uvajati že osemurno delo. 7. Na Francoskem je postavno določen delavnik samo za železničarje in sicer na 10 ur na dan. 8. Na Holandskem ni sicer nobenega zakona gledé moškega delavnika, toda

Rudarji na Pruskem so boljše plačani nego pri nas. Prvo letošnje četrtletje v Gorenjem Harcu zaslužil je povprek delavec 2 22 M. za sihto, v Dortmundu pa 3-71 M. Pri tem so seveda plače za različne delavce različne; mladi delavci pod 16 leti zaslužijo krog 0 74 M., boljši delavci pa pridejo do 4-53 M za sihto. V glavnih okrajih (Dortmund, Osnabrück, Saarbrücken) ne presega sihta

9 ur. V Gorenji Šleziji ima še 32 % delavcev
12 urni delavnik, 59 % pa 10 urni.

Drobtine.

Tovarniški zdravniki. Žalostno, pa resnično je, da delavstvo do tovarniških zdravnikov nima in ne more imeti tistega zaupanja kakor bi bilo treba. Krivi pa so tega gospodje doktorji sami, ker dostikrat napram svojim delavskim pacientom ne poznajo tega, kar se imenuje humaniteta. Delavsko časopisje raznih strank že leto za leto odkriva slučaje, kako nečloveško se je ravnilo nasproti delavcem od strani taceh zdravnikov, ki so v službi tovarniških ali prometnih podjetij. Kako strogo se tu postopa pri določitvi telesne nesposobnosti gledé pokojnine. Če je delavec bolan, potem je še vprašanje, če ga hoče zdravnik tudi za takega spoznati. Mi bomo vedno opozarjali, da bodo delavci tudi v tem oziru vedno nastopili za svoja prava in zahtevali ako so v bolezni, človekoljubno in vestno ravnanje. Izvedeli smo za slučaj, ki se je pred kratkim primeril v Ljubljani. Tobačna delavka P. je imela težko živčno bolezen, tako da se ji je tudi na umu zmešalo. Oseba, stanujoča v oni hiši, gre po tovarniškega zdravnika dr. M., a ta ni hotel iti k bolnici, dasi bi bil dolžan to storiti. Vedel se je proti dotični osebi še celo jako nedostojno. Za danes smo ta faktum zabeležili brez opazke.

Pri vrhniškem shodu zadnjo nedeljo je kot prvi govornik poslanec Gabr. Jelovšek v poljudni besedi razložil težavne razmere katoliško-narodnih poslancev v dež. zboru, opisujoč razne boje, ki jih morajo imeti, kadar se gre za kako stvar kmetu v korist. Izrekel je nadejo, da se posreči kmečkim poslancem izvesti še marsikaj, kar se dosedaj še ni dalo n. pr. deželno zavarovavnico. — Opisaval je tudi razmere svojega volivnega okraja, v kolikor so v zvezi z deželnim zborom. Konečno je podal pregledno sliko finančnih razmer v deželnem gospodarstvu. Po pravici so mu ploskali poslušavci. — Posl. Vencajz je opisavši splošne politiske razmere pojasnil narodne in stanovsko kmečke zahteve naših dnij. Razložil je v lepih besedah pomen »Naše straže«, slovenskega vseučilišča, nadsodišča v Ljubljani, mirovnih sodišč in združnega življenja med kmečkim ljudstvom. Njegov poljudni in poučni govor je zaslužil dobljeno pohvalo. — Dr. Krek je razvijal potrebo združenja Slovencev s Hrvati. Pred sklepom je horjulski Stanovnik povprašal deželnega poslanca več stvarij tičočih se horjulske doline in konečno je pojasnoval potrebo in koristi kmetijske zadruge v Horjulu, pritožujoč se, da ima toliko nasprotnikov in vprašajoč g. poslanca, kako sodi v tem oziru. G. poslanec je točko za točko pojasnil; gledé zadruge je pa pristavil, da v svojem poslu kot deželni poslanec ni nikoli ničesar govoril ali storil proti zadrugi, da pa obžaluje, če bi bil kedaj zasebno rekel kako preostro proti nji. Dekan-predsednik je zaključil zborovanje, potem ko smo se cesarju zaklicali trikrat živo.

„Delavec“ in „Svoboda“ sta prenehala izhajati. To vest smo pred nekaj dnevi prejeli iz Trsta, a prišla ni nepričakovano. Že dalje časa smo opazali, da za kulisami »Delavca« ni vse v redu in res, katastrofa je bila kmalu tu. Sodrugi so vse storili, da bi rešili smrti svoja ljubljenca, pa ni šlo, — ker ljudstvo ni hotelo. »Delavec« in »Svoboda« nista našla prave zaslonbe mej širšo maso in zato sta pogorela. Vsako tako podjetje mora računati z ljudsko voljo, a za socialno-demokratske časnike naše ljudstvo nima volje. Zato sta morala zaspiti oba. Prav je tako! Odkrito bodi povedano, da listov, ki bi tako surovo in podlo pisali, kakor »Delavec«, je še v onih deželah malo, ki so popolnoma v socialno-demokratskih rokah. Vsak članek, vsaka notica je bil pampflet. In to bi bila hrana slovenskim delavcem? Socialnih stvari sploh prinašala nista veliko. Njih polemika ni bila nikdar dostojna; vsi njihovi spisi pa so mrgeleli najodurnejših psov in neslanih

zabavljic. Vsak nepristranski opazovalec je moral videti, da tak list, ne glede na to, da je socialno - demokratičen, more ljudstvo le demoralizovati, a ne ljudstvu koristiti. To je ljudstvo samo uvidelo in je vrglo strup od sebe. Čitateljev je bilo malo in naročnikov še manj. Da sta »Delavec« in »Svoboda« nehala izhajati, to je velik udarec za socialno-demokracijo na Slovenskem, katerega ne bo tako lahko prebolela.

Največ volilcev ima volilni okraj V. kurije v Kolomeji na Gališkem, kjer zastopa 107.710 volilcev le eden poslanec. Taka volilna pravica je le v Avstriji mogoča.

Nekaj kriminalne statistike s Francoskega. Francoski liberalni časopisi prinašajo večkrat novice, kako je bil ta ali oni duhovnik za- tožen in obsojen. Njih namen je očitven. Ta navada pa ni samo na Francoskem, mar- več tudi drugod. »Figaro« navaja sledečo statistiko, ki zadeva višje stanove:

	Štev. oseb.	Štev. obt.	Na 15.000 prebivalcev pride obtoženih:
1. Duhovščina	152.550	9	1
2. Uradništvo	164.000	144	11
3. Umetniki	18.000	21	14
4. Učenjaki	4.000	5	19
5. Zdravniki in kirurgi	20.325	32	24
6. Sodnijsko oboje	28.384	119	64
7. Bankirji in agentje	900	78	130

»Figaro« dostavlja: »Skrbno izdelana statistika dokazuje, da je največ nemarnosti, pijančevanja in zločinov tam, kjer triumfirajo brezbožnost in radikalizem, kjer so največ glasov dobili poslanci napredne leve.« Neki časopis na Slovenskem bi si to lahko zapomnil.

Prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu se priporočam v izdelovanje

vsakovrstne obleke

ter zagotavljam najsolidnišo postrežbo in znižane cene. Vsled mnogoletne izkušnje in z izpitom, ki sem ga napravil na Dunaju v prikrojevalni šoli, mi bo mogoče postreči in ustreči vsaki želji cenjenih gg. naročnikov.

Franco Pavšner,
krojač v Ljubljani,
Vodnikov trg št. 4.

PRISTEN

V svojo lastno korist naj zahtevajo in
jeonilijo kupovalci le take izvirne zavoje.